

ΘΕΜΑΤΑ ΚΑΙ ΑΠΟΨΕΙΣ

ΟΙ ΔΕΚΑ ΠΡΩΤΟΙ ΣΤΙΧΟΙ

Ἦ ἐκεῖνου πού ἐστρατήγησε στήν Τροία,
τοῦ Ἀγαμέμνονα γιέ, τώρα ὅλα ἐκεῖνα
πού ἐλαχταροῦσες πάντα, ἐμπρός σου βλέπεις·
νά τὸ Ἄργος τὸ παλιό, πού ὄλο ποθοῦσες,
τὸ ἄλλος τῆς δύστυχης κόρης τοῦ Ἰνάχου,
κι αὐτὴ ἴναι τοῦ θεοῦ τοῦ λυκοκτόνου,
Ἄρεστη, ἢ ἀγορά· κι ἀριστερά μας
νά ὁ Ἰακχουστὸς ναὸς τῆς Ἡρας· νά τὴν
πού φτάσαμε ἢ πολύχρυση Μυκῆνα,
κι αὐτὸ τὸ αἵματοράντιστο παλάτι
τῶν Ἀτρειδῶν κτλ.

1

Ἦ ἐκεῖνου πού ἐστρατήγησε στήν Τροία
Ἦ τοῦ στρατηγήσαντος ἐν Τροία ποτὲ

Λάθος 1ο: Ρῆμα 'στρατηγῶ' δὲν ὑπάρχει στήν νεοελληνικὴ καὶ συνεπῶς στὴ μετάφραση θὰ παρθεῖ ἢ μετὰ τὴν ἀρχαία σημασία 'εἶμαι ἀρχηγὸς στρατοῦ', ὅποτε δὲν βλέπει κανεὶς πού εἶναι ἡ μετάφραση, ἢ θὰ ἀνακαλεῖ τὸ βαθμὸ τοῦ 'στρατηγοῦ' στὴ σημερινὴ στρατιωτικὴ ἱεραρχία. Μὰ στὴν ἱεραρχία αὐτὴ ὁ 'βαθμὸς' τοῦ Ἀγαμέμνονα δὲν ἀντιστοιχεῖ στὸ βαθμὸ τοῦ στρατηγοῦ, μὰ τοῦ ἀρχιστρατήγου.

Λάθος 2ο: Στὸν πρῶτο τοῦτο στίχο, ὁ ποιητὴς χρησιμοποιοῖ καὶ ἓνα ποτὲ (=ἄλλον καιρὸ) καί, γιὰ νὰ τονίσει τὴν σπουδαιότητα πού δίνει στὴ σημασία τοῦ χρονικοῦ αὐτοῦ ἐπιρρήματος, τὸ τοποθετεῖ στὸ τέλος, δηλαδὴ στὴν περιφανέστερη θέση, τοῦ στίχου. Ὁ λόγος εἶναι φανερός: Ὁ πρόλογος ζετυλιγεῖ σ' ἐπάλληλα στάδια τὴν προϊστορία τοῦ δράματος, πού ἀρχίζει τριάντα περίπου χρόνια πρὶν ἀπὸ τὸν πρῶτο μὲ τὴν ἀρχιστρατηγία τοῦ Ἀγαμέμνονα στὴν Τροία. Ἡ παράλειψή του στὴ μετάφραση μεταφέρει τὴν ἀρχιστρατηγία στὸ χθές ἢ προχθές, ἀναστατώνει τὴ σειρά τῶν προγεγεννημένων, καὶ στρεῖ ἔτσι ἓνα οὐσιαστικὸ στοιχεῖο τῆς δραματικῆς οἰκονομίας.

2. 3

τοῦ Ἀγαμέμνονα γιέ, τώρα ὅλα ἐκεῖνα
πού ἐλαχταροῦσες πάντα, ἐμπρός σου βλέπεις
Ἀγαμέμνονος παῖ, νῦν ἐκεῖν' ἔξεστί σοι
παρόντι λεύσσειν, ὧν πρόθυμος ἦσθ' αἰέ.

Λάθος 3ο: Τὸ 'ὄλα' δὲν ὑπάρχει οὔτε στὸ γράμμα οὔτε στὸ νόημα τοῦ κειμένου. (Μπῆκε μονάχα γιὰ νὰ γερμίσει τὸ ἔλλειπον τοῦ μέτρον). Περιέχει ὄμως καὶ ἀτοπὴ ἔμφραση καὶ ἀναστατώνει τὴν πρόβασή τοῦ λόγου, γιὰ τὸ Ἄρεστη δὲν θὰ τὰ δεῖ ὄλα, μὰ κἀμπόσα μοναχά, γενικὰ ἢ κορυφαῖα.

Λάθος 4ο: Τὸ 'ἐλαχταροῦσες' εἶναι ὑπέρβαση τοῦ κειμένου. Τὸ πρόθυμός εἰμι (καὶ προθυμῶμαι) σημαίνει 'ἔχω διάθεση, ὄρεξη, ζῆλο', μὰ ποτὲ 'λαχταρῶ', ἔκφραση ἐρωτικῆς διάθεσης πού καταστρέφει ἐδῶ τὸ ἦθος καὶ τοῦ ἥρωος καὶ τοῦ λόγου.

Λάθος 5ο: Ἡ ἔκφραση τοῦ κειμένου νῦν ἐκεῖν' ἔξεστί σοι παρόντι λεύσσειν σημαίνει: 'Τώρα μπορεῖς, καθὼς εἶσαι ἐδῶ ὁ ἴδιος, νὰ δεῖς ἐκεῖνα κτλ.'. Ἀπ' ὅλα αὐτὰ δὲ λέει τίποτα τὸ 'ἐμπρός σου βλέπεις'. Ἡ δύνατο ὅτι αὐτὰ πού ἐκφράζεται μὲ τὸ 'μπορεῖς' (ἔξεστί σοι) συνεχίζει τὴν ἱκανοποίηση τῆς πολυκαιρινῆς ἐπιθυμίας ἀνάκατα μετὰ τὴν ἀγωνία τῆς τωρινῆς περιστάσεως, ἐνῶ τὸ 'ἐμπρός σου βλέπεις' ἐκφράζει ἓναν ἀνυπαρκτὸ θρίαμβο μετὰ τὴν ἔμφραση καὶ ἓνα τέλος μετὰ τὸ ἀποτέλεσμα. Ἡ παράλειψή τοῦ 'μπόρεῖς' νὰ στὴν μετάφραση ζημιώνει καίρια τὸ στήσιμο τῆς δραματικῆς περιστάσεως πού θὰ ζετυλιξεῖ τὸ δράμα.

Λάθος 6ο: Τὴν ἴδια οὐσιαστικὴ δραματικὴ λειτουργία ἔχει καὶ τὸ 'κἀθὼς εἶσαι ἐδῶ ὁ ἴδιος' (παρόντι), πού παραλείπεται στὴ μετάφραση κ' ἐτοῦτο. Ὁλόκληρο τὸ δράμα στέκει στὸν ἐρχομὸ τοῦ Ἄρεστη στὶς Μυκῆνες καὶ ὁ Παιδαγωγός, πού

προλογίζει, εἰσάγει κατὰ ἓνα τρόπο καὶ συσταίνει τὸν Ἄρεστη μετὰ τὸ παρόντι, πού ἐξηγεῖ τὴν παραπάνω δυνατότητα καὶ μετὰ τὸ ὑπονοούμενο τῆς κρίσιμης θέσεως τοῦ ἥρωα τονώνει τὴν δραματικὴ ἀγωνία πού μέσα στὴν ἀτμόσφαιρά της οἰκοδομεῖται τὸ δράμα. Ἡ παράλειψή τοῦ στοιχείου στὴν μετάφραση, ἀποτελεῖ αὐτὸ πού ἀρχισε ἢ παράλειψή τοῦ 'μπορεῖς': Νὰ παρουσιάσει τὸν ἐρχομὸ τοῦ Ἄρεστη σὰ μιὰ τουριστικὴ ἐκδρομὴ στὶς Μυκῆνες.

Λάθος 7ο: Τὸ ἴδιο τὸ 'ἐμπρός σου βλέπεις' εἶναι μιὰ κωμικὴ καὶ ἄκυρη ἔκφραση. Καθὼς ἡ ὄραση λειτουργεῖ κατὰ τοὺς νόμους τοῦ φωτός, κατανάγκη βλέπει πάντα μπροστά της. Ἔτσι τὸ μπροστά δὲν συνδέεται στὴν ἔκφραση μετὰ τὸ βλέπω, παρὰ ὅπου ἀκριβῶς ἀθετεῖται ἢ ὀπτικὴ λειτουργία. Ἔτσι λέμε 'βλέπε μπροστά σου!' ὅταν κανεὶς δὲν βλέπει... μπροστά του' ἢ πῶς εἶδαμε μπροστά μας' κάποιον...ἀόρατο κανονικά, ἢ ὅταν, ἔχοντας κλεισμένα τὰ μάτια μας, τ' ἀνοίγουμε ξαφνικά καὶ 'βλέπουμε' κάτι ἢ κάποιον 'μπροστά μας'. Ἐξὸν ἀπ' αὐτὰ, ἡ ἔκφραση 'ἐμπρός σου βλέπεις' καὶ τὰ ἀνάλογα (παράβαλε: Τὸ Λεάντρο σου κτλ.) εἶναι ἄκοσμος καὶ ἀνοίκεια καὶ καταστρέφουν τὸ ἦθος τοῦ λόγου.

Λάθος 8ο: Ὁ Ἄρεστης, τέλος, δὲν τὰ βλέπει ἐμπρός του, γιὰ τὸ Παιδαγωγὸς πού τοῦ μιᾶ τοῦ δείχνει τὰ καθέκαστα σὲ διαφορετικὰ κατευθύνσεις...

4. 5

νά τὸ Ἄργος τὸ παλιό, πού ὄλο ποθοῦσες,
τὸ ἄλλος τῆς δύστυχης κόρης τοῦ Ἰνάχου.
τὸ γὰρ παλιὸν Ἄργος οὐπόθεις τόδε,
τῆς οἰστροπλήγος ἄλλος Ἰνάχου κόρης·

Λάθος 9ο: Ἡ ἀπόδοσις 'τὸ Ἄργος τὸ παλιό' προκαλεῖ τὴν παράστασις κ' ἐνὸς ἀνυπαρκτοῦ νέου Ἄργου, γιὰ τὴν λέξιν 'παλιό' σημαδεύει πάντα μιὰν ἀντίθεσις μετὰ τὸ νέο. Ὁ μεταφραστὴς θὰ κρατήσῃ τὸν τύπο παλιό, πού, ἐπιφερόμενο στὸ ὄνομα μιᾶς πόλης, μπορεῖ νὰ σημαίνει τὴν παλαιότητα, χωρὶς ἀναγκαῖα ἀντίθεσις μετὰ ὁμώνυμη νέα πόλη.

Λάθος 10ο: Ἡ λέξις ἄλλος σημαίνει στὰ ἀρχαία (1) δασύλλιο, (2) ἱερὸ δασύλλιο, (3) ἱερὸ τόπο. Ἐδῶ χρησιμοποιοῖται μετὰ τὴν τρίτην σημασία: 'Τὸ Ἄργος, ὁ ἱερός τόπος τῆς κόρης τοῦ Ἰνάχου'. Στὰ νεοελληνικά ἡ λέξις ἄλλος (πού συναντιέται μόνο στὴν καθαρεύουσα) διατηρεῖ τὴν πρώτην μοναχὰ σημασία, τοῦ δασυλλίου. Ἡ χρῆσις τῆς ἔστι στὴν μετάφραση εἶναι σοβαρὸ μεταφραστικὸ λάθος: Ὁ ἱερός τόπος τῆς κόρης τοῦ Ἰνάχου, γίνεται τὸ δασύλλιο τῆς κόρης τοῦ Ἰνάχου...

Λάθος 11ο: Ἡ κόρη τοῦ Ἰνάχου χαρακτηρίζεται στὸ κείμενο οἰστροπλήξι, πού σημαίνει 'οἰστροκέντητη', 'οἰστρηλατημένη': μεταφορικῶς ἐκφράσεις γιὰ τὴν κρουσμένη ἀπὸ ἱερὴ μανία. Εἶναι ἡ φρενοσαλεμένη Ἰώ, περιφανῆς μορφὴ τόσο στοὺς ἀργολικοὺς μῦθους ὅσο καὶ στὴν Τραγωδία. Πῶς τώρα οἰστρηλατημένη Ἰώ γίνεται στὴν μετάφραση ἢ 'δύστυχη', κανεὶς δὲ μπορεῖ νὰ τὸ ξερί.

6. 7

κι αὐτὴ ἴναι τοῦ θεοῦ τοῦ λυκοκτόνου,
Ἄρεστη, ἢ ἀγορά...
αὕτη δ' Ἄρεστα, τοῦ λυκοκτόνου θεοῦ
ἀγορά Λύκειος·

(Ὁ Σοφοκλῆς κατονομάζει τὴν Λύκειον ἀγορὰν τοῦ Ἄργου. Τὸ ὄνομά της ἢ Ἀγορὰ αὐτὴ τ' ἔχει ἀπὸ ναὸ τοῦ Λυκείου Ἀπόλλωνος, πού τὸ λατρεῖται τοῦ ἐπίθετο Λύκειος τὸν σχετίζει μετὰ τοὺς λύκους καὶ τὸ σκότωμα τῶν λύκων. Ἀναφέροντας ἔτσι τὴν ὀνομασία τῆς Ἀγορᾶς αὐτῆς, ὁ ποιητὴς τὴν συνδέει καὶ τὴν ἐξηγᾷ μετὰ τὴν ἰδιότητα τοῦ θεοῦ πού λατρεύεται ἐκεῖ σὰν λυκοκτόνος. Συνεπῶς):

Λάθος 12ο: Ὁ μεταφραστὴς, κρατώντας τὸ ἐπίθετο τοῦ θεοῦ λυκοκτόνος καὶ παραλείποντας τὸ ὄνομα τῆς Ἀγορᾶς

Λύκειος, διατηρεί την εξήγηση του ὀνόματος τῆς Ἀγορᾶς και παραλείπει τὸ...ὄνομά της.

10. 11

κι αὐτὸ τὸ αἵματοράντιστο παλάτι
τῶν Ἀτρειδῶν κτλ.
πολύφθορόν τε δῶμα Πελοπιδῶν τόδε

Λάθος 130: Ὁ μεταφραστής συγχέει τὸ πολύφθορον τοῦ κειμένου, πού θά πεί 'κατεστραμμένο' (παράβαλε και Τραχι- νιδῶν 477) μέ τὸ παροξύντο πολυφθόρον, 'πού χαλᾶ' ἢ 'χάλασε πολλούς', κι ἀποδίδει στό πρῶτο τῆ σημασία τοῦ δευτέρου.

Λάθος 140: Ὁ ποιητής μιεῖ γιά παλάτι, ὅχι τῶν Ἀτρειδῶν, μά τῶν Πελοπιδῶν, ὄνομα τοῦ γένους πού περιλαμβάνει τοὺς γιούς και ἀπογόνους τοῦ Πέλοπα, δηλαδή τὸν Θυέστη, τὸν Ἀτρέα και τοὺς γιούς τοῦ Ἀτρέα. Ἀντικατασταίνοντας τὸ 'Πελοπιδῶν' μέ τὸ 'Ἀτρειδῶν', ὁ μεταφραστής περιορίζει τοὺς τίτλους τοῦ παλατιοῦ στους γιούς τοῦ Ἀτρέα μοναχά, στὸν Ἀγαμέμνονα και στό Μενέλαο (πού τελικά τὸ παλάτι τῶν Μυκηνῶν δέν τοῦ ἀνήκει).

Δὲ διαλέξαμε λάθη ἐδῶ κ' ἐκεῖ μέ τὸ φακό, πού ἀπό καμιά μεταφράση δὲ λείπουν. Πήραμε τοὺς δέκα πρῶτους στίχους τῆς ἀπόδοσης τῆς 'Ἠλέκτρας' τοῦ Σοφοκλῆ, πού τριάντα τώρα χρόνια τῆ μεταχειρίζεται στίς παραστάσεις του τὸ Ἐθνικὸ Θεάτρο, κ' ἡ παραβολή του μέ τὸ πρωτότυπο πού ἐπιχειρήσαμε, εἰδείξε μιὰ ἀπίστευτη σειρά διαρροῆς, παραλείψεις, παρανοήσεις και σοβαρότατα λάθη. Δέν θά συνεχίσουμε τὸ ἄγαρο ἔργο πού μᾶς ἐπέβαλε ἡ ἀμάθεια τῶν σκηνοθετῶν τοῦ Ἐθνικοῦ Θεάτρου. Πρῶτα γιὰ δέκα συνεχεῖς στίχοι τῆς ἀρχῆς εἶναι ἀρκετοὶ γιά νὰ δείξουν τὸν χαραχτήρα ὀλόκληρης τῆς ἀπόδοσης τοῦ δράματος, κ' ἔπειτα γιὰ τὸ μεταφραστή τῆς 'Ἠλέκτρας' και τῶν ἄλλων δραμάτων τοῦ Σοφοκλῆ, σὰ λαμπρὸς ποιητής, εἶναι σεβαστὴ μορφή τῶν ἐλλήνων γραμμάτων. Ἀτυχῶς, οἱ μεταφράσεις τοῦ Σοφοκλῆ δέν πέτυχαν τὸ βαθμὸ ἐκεῖνο τῆς στερεότητος πού θά τοὺς ἐπέτρεπε νὰ κρατήσουν τὸ χῶρο τους γιά μερικὲς δεκαετίες. Ἡ ἐξακολουθητικὴ χρῆση τους ἀπὸ τὸ Ἐθνικὸ Θεάτρο, δείχνει καθυστέρηση ἀντιλήψεως, ἔλλειψη γούστου και ἀγνοία τοῦ κειμένου. Ἐγκυμονεῖ ἀκόμη σοβαροὺς κινδύνους γι' αὐτὸ, ὅπως ἡ διαστροφή τῆς ἐρμηνείας τοῦ Ἀϊάντα', ἀπὸ τῆ λαθεμένη ἀπόδοση μᾶς μόνο λέξης, τοῦ νάπου, πού μεταφράζονταν, λαθεμένα, 'λαγγάδι'. Ἡ ἐπίμονη χρῆση τους, ἡ προσκόλληση τοῦ Ἐθνικοῦ Θεάτρου σ' αὐτές, ἀπεπλῆζει τὴν προοδευτικὴ βελτίωση τῶν μεταφράσεων τοῦ Σοφοκλῆ, και στερεῖ τὰ γράμματά μας ἀπὸ ζηλευτότερα κατορθώματα, πού τὸ Ἐθνικὸ Θεάτρο ἔπρεπε ἀντίθετα, σὰν Ἐθνικὸ, νὰ τὰ ἐνθαρρύνει και νὰ τὰ παρακινᾷ, κι ὅχι νὰ τὰ στομαίνει. Ἄν ζοῦσε, ἀπὸ τὴν ἀποψη τούτη θάβλεπε κι ὁ ἴδιος ὁ Γρυπάρης τὴν κριτικὴ τῶν μεταφράσεών του και, ψυχῆ μεγαλόφρονη ὅπως εἶτανε, θά τὴν ἐπικροτοῦσε και θά τὴν βοήθοῦσε.

Τὸ ζήτημα δέν πρέπει νὰ κλείσει χωρὶς μιὰ παραστατικὴ εἰκόνα τῆς σχέσης τῶν σκηνοθετῶν μέ τὸ κείμενο πού διδάσκουνε, τῆς σχέσης τῆς ἀπόδοσης αὐτῆς μέ τὸ πρωτότυπο, τῆς σχέσης τοῦ Ἐθνικοῦ Θεάτρου μέ τὴν ὑπόθεση τῆς Τραγωδίας, και τῆς σχέσης τῶν ἡθοποιῶν μέ τοὺς ρόλους πού ἀναδημιουργοῦνε. Ἄν παραλείψουμε τίς λαθεμένες ἀποδόσεις (πού εἶναι οὐσιαστικὰ ἀνυπαρκτές ποσότητες), σημειώνοντας τὰ κενὰ τους μέ ὀρθές ἀγκύλες ([]), κι ἂν σημειώσουμε και τίς παραλείψεις μέ πλάγιες ἀγκύλες ([/]), ἴδιου ποιᾶν εἰκόνα παρουσιάζουν οἱ δέκα πρῶτοι στίχοι τῆς ἀπόδοσης αὐτῆς τῆς 'Ἠλέκτρας'.

Ἦ ἐκείνου πού [] στὴν Τροία [/]
τοῦ Ἀγαμέμνονα γιέ, τώρα [] ἐκεῖνα
πού [] πάντα [/] []
Νὰ τὸ Ἄργος τὸ [] πού [] ποθοῦσες,
τὸ [] τοῦ [] κόρης τοῦ Ἰνάχου,
κι αὐτὴ ναι τοῦ θεοῦ τοῦ λυκοκτόνου,
'Ορέστη, ἢ ἀγορά [/] κι ἀριστερά μας
νὰ ὁ ξακουστός ναὸς τῆς Ἥρας· νὰ τὴν
πού φτάσαμε ἢ πολύχρυση Μυκίνα
κι αὐτὸ τὸ [] παλάτι,
τῶν [] κτλ. κτλ.

Π. Α.

ΚΑΙ ΟΙ ΕΙΚΟΣΙ ΠΡΩΤΟΙ ΣΤΙΧΟΙ

Μιά καιρία σύμπτωση ἔφερε στὴ διάθεση τοῦ "Θεάτρου" τὴν ἐπιστολὴ ἐνὸς μελετηροῦ ἐκπαιδευτικοῦ — τοῦ φιλόλογου κ. Κώστα Τοπούλη, καθηγητῆ στό "Λύκειο Τρικάλων"— μέ κριτικὴ τῶν εἰκοσι πρῶτων στίχων τῆς ἀπόδοσης τῆς "Ἠλέκτρας", ἀπὸ τὸν Γρυπάρη. Τὴν παραθέτουμε κι αὐτὴ:

Κείμενο

Ἦ τοῦ στρατηγῆσαντος ἐν Τροία ποτὲ
'Αγαμέμνονος παι, νῦν ἐκεῖν' ἐξεστί σοι
παρόντι λεύσσειν, ὦν πρόθυμος ἦσθ' αἰε.
Τὸ γὰρ παλαιὸν Ἄργος, οὐπόθεις, τόδε,
τῆς οἰστροπλήγος ἄλσος Ἰνάχου κόρης.
αὕτη δ', Ὀρέστη, τοῦ λυκοκτόνου θεοῦ
ἀγορὰ Λύκειος· οὐξ ἀριστερᾶς δ' ὀδε
Ἦρωσ ὁ κλεινὸς ναὸς· οἱ δ' ἰκάνομεν,
φάσκειν Μυκίνας τὰς πολυχρῆσους ὄραν,
πολύφθορόν τε δῶμα Πελοπιδῶν τόδε,
ἔθεν σὲ πατρός ἐκ φόνων ἐγὼ ποτε
πρὸς τῆς οὐαίμου και κασιγνήτης λαβῶν
ἦνεγκᾶ καξέσωσα κ' ἀξεθερψάμην
τοσόνδ' ἐς ἦβης, πατρὶ τιμωρὸν φόνου.
Νῦν οὖν, Ὀρέστη και σύ, φίλτατε ξένων
Πυλάδῃ, τί χῆρ' ὄραν ἐν τάχει βουλευτέον·
ὡς ἡμῖν ἦδη λαμπρὸν ἥλιον σέλας
ἔφα κινεῖ φθέγματ' ὀρούθων σαφῆ
μέλαινα τ' ἄστρων ἐκλέλοιπεν εὐφρόνη.
Πρὶν οὖν τιν' ἀνδρῶν ἐξοδοιοπορεῖν στέγης,
ξυνάπτετον λόγοισιν· ὡς ἐνταῦθα ἐμέν,
ἴν' οὐκέτι ὀκνεῖν καιρός, ἀλλ' ἔργων ἀκμή.

Μετάφραση

Ἦ ἐκείνου πού ἐστρατήγησε στὴν Τροία,
τοῦ Ἀγαμέμνονα γιέ, τώρα ὅλα ἐκεῖνα
πού ἐλαχταροῦσες πάντα, ἐμπρός σου βλέπεις·
νὰ τὸ Ἄργος τὸ παλιὸ πού ὅλο ποθοῦσες,
τὸ ἄλσος τῆς δυστυχῆς κόρης τοῦ Ἰνάχου,
κι αὐτὴ ναι τοῦ Θεοῦ τοῦ λυκοκτόνου,
'Ορέστη, ἢ ἀγορὰ· κι ἀριστερά μας
νὰ ὁ ξακουστός ναὸς τῆς Ἥρας· νὰ τὴν
πού φτάσαμε ἢ πολύχρυση Μυκίνα,
κι αὐτὸ — τὸ αἵματοράντιστο παλάτι
τῶν Ἀτρειδῶν ἀπ' ὅπου, ὅταν ἐσφάζαν
τὸν πατέρα σου μέσα, ἐγὼ σὲ πήρα
ἀπὸ τῆς αὐταδέρφης σου τὰ χέρια
και σ' ἔσωσα και σ' ἔθρεψα μεγάλο,
γιὰ νὰ γενεῖς μιὰ μέρα ἐκδικητὴς του.
Τώρα λοιπόν, Ὀρέστη και σύ ἀπ' ὄλους
πού ἀκριβέ μας, Πυλάδῃ, πρέπει ἀμέσως
τὸ τί ἔχομε νὰ κάνουμε νὰ δοῦμε
γιὰτι ἔσβησαν τῆς μαῦρης νύχτας τ' ἄστρα
και τὸ λαμπρὸ τὸ φῶς ξυπνάει τοῦ ἡλιοῦ
τῶν πουλιῶν — ἄκου — τ' αὐγινὰ τραγοῦδια,
πρὶν λοιπόν βγεῖ κανεὶς ἀπ' τὸ παλάτι,
πάρετε ἀπόφαση, γιὰτι ὅπου στέκει
τὸ πράγμα, δέν σηκώνει ἀργοπορίες,
μὰ ὁ καιρὸς σπράχνει στὴ δουλειὰ νὰ μποῦμε.

— Τοῦ στρατηγῆσαντος. Ἡ λέξη σημαίνει «ἐκείνου πού διέπρεψε ὡς στρατηγὸς (τῶν Ἑλλήνων) ἢ «ἐκείνου πού ὠδήγησε ὡς στρατηγὸς (τοὺς Ἑλλήνες)». Τὸ ὅτι ὠδήγησε τοὺς Ἑλλήνες ἦταν γνωστότατο στὸν ἀρχαῖο θεατῆ, γι' αὐτὸ κι ὁ Σοφοκλῆς παράλειψε τὴ λέξη. Σήμερα ὅμως δέν πρέπει νὰ παραλειφθεῖ, γιὰτι — ἂν παραλειφθεῖ — λιγώτερο θά ἐννοήσουμε ἐμεῖς τὸ στίχο ἀπὸ ὅ,τι οἱ ἀρχαῖοι.

— Ποτέ = κάποτε. Ἀφήνεται, ὅμως, ἀμετάφραστο.

— Τὸ ἐξεστί σοι λεύσσειν θά πεί «μπορεῖς νὰ δεῖς ἀπὸ δῶ και πέρα», ὅχι «βλέπεις». Θά πεί «σοῦ δίνεται τὸ προνόμιο νὰ δεῖς». Κέρδισες τὸ προνόμιο.

— Τὸ παρόντι θά πεί ὅχι «κμπροστά σου» ἀλλὰ «κιὰ πού ἦρθες, ἐδῶ πού εἶσαι τώρα, φτάνοντας ὁ ἴδιος ἐδῶ μπροστά τους». Ἔτσι τὸ «ἐξεστί σοι λεύσσειν παρόντι» πού θά πεί «μπορεῖς πιά τώρα, μιὰ πού ἐπιτέλους ἦρθες ὁ ἴδιος, νὰ δεῖς», ἔγινε κμπροστά σου βλέπεις, και ἀφήνεται ἔξω ὁ κόπος, ὁ